

Journal of Research in Educational Systems

Volume 19, Issue 71, 2025
Pp. 61-76

Print ISSN: 2383-1324
Online ISSN: 2783-2341

Homepage: www.jiera.ir

Article Info:

Article Type:

Research Article

Article history:

Received September 8, 2025
Received in revised form
November 30, 2025
Accepted December 13, 2025
Published Online December
26, 2025

Keywords:

Academic well-being
Academic help-seeking
Emotional independence
Parent-child relationship
Employed & Homemaker
mother

A Comparison of Academic Well-being, Academic Help Seeking, Parent-Child Relationships, and Emotional Independence of Elementary School Students with Working and Housewife Mothers

Moslem Daneshpayeh¹ , Mohammad Bagher Hasanvand² , Elham Shamsian³ , and Monireh sadeghi bahki⁴

1. PhD graduate, Department of Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabaiee University, Tehran, Iran. E-mail: m-daneshpayeh@cuir.ac.ir
2. *Corresponding Author*, Assistant Professor, Department of Psychology & Education of Exceptional Children, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: m.b.h.hasanvand06@atu.ac.ir
3. PhD student in Educational Psychology, Department of Psychology and Counseling, Faculty of Iranian-Islamic Lifestyle, Islamic Revolution University, Tehran, Iran. E-mail: e.m.shamsian@cuir.ac.ir
4. Master's student in Educational Psychology, Department of Psychology and Counseling, Faculty of Iranian-Islamic Lifestyle, Islamic Revolution University, Tehran, Iran. E-mail: sadeghi@cuir.ac.ir

ABSTRACT

Objective: The present study aimed to examine differences in academic well-being, academic help-seeking, parent-child relationship, and emotional independence among elementary school students based on their mothers' employment status (employed vs. stay-at-home)

Method: This applied study adopted a causal-comparative design using a quantitative approach. The statistical population consisted of fourth- to sixth-grade students in District 7 of Tehran during the 2024-2025 academic year. A total of 312 students were selected through cluster random sampling. Data were collected using validated questionnaires measuring academic well-being (Tuominen-Soini et al., 2012), academic help-seeking (Ryan & Pintrich, 1997), emotional independence (Steinberg & Silverberg, 1986), and parent-child relationship (Fine et al., 1983). Data analysis was conducted using multivariate analysis of variance (MANOVA) in SPSS version 27.

Results: The results indicated statistically significant differences ($p < 0/05$) between students with employed and stay-at-home mothers in emotional independence, parent-child relationship, academic satisfaction, and school engagement. Students with employed mothers demonstrated higher performance in academic dimensions, whereas students with stay-at-home mothers obtained higher scores in emotional independence and relational components. No significant differences were found between the two groups in overall academic well-being, school value, academic burnout, or academic help-seeking.

Conclusions: The findings suggest that mothers' employment status is associated with particular academic, emotional, and relational outcomes in elementary school students. These differences can be explained through the frameworks of socio-emotional development, autonomy, attachment theory, and ecological systems theory. These findings emphasize the importance of focusing on the quality of parent-child interactions and the mother's role in children's academic and emotional development.

Cite this article: Daneshpayeh, M., Hasanvand, M., Shamsian, E., & Sadeghi, M. (2025). A Comparison of Academic Well-being, Academic Help Seeking, Parent-Child Relationships, and Emotional Independence of Elementary School Students with Working and Housewife Mothers. *Journal of Research in Educational Systems*, 19(71), 61-76. <https://doi.org/10.22034/jiera.2026.573445.3450>

© The Author(s)

Publisher: Iranian Educational Research Association

Introduction

Parental involvement in education has long been recognized as a cornerstone of children's academic development and psychosocial adjustment. Extensive research suggests that when parents actively participate in their children's educational processes, students tend to demonstrate higher academic achievement, stronger motivation, and better emotional adjustment. Within the family system, mothers often assume a central caregiving and educational role, particularly in cultures where maternal involvement in daily childrearing practices is emphasized. Consequently, the employment status of mothers has become an important variable in understanding children's academic and emotional development.

In recent decades, increased female participation in the workforce has transformed traditional family structures and redefined parental roles. While maternal employment may enhance children's exposure to models of autonomy, responsibility, and social competence, it may simultaneously reduce the time available for direct interaction and emotional support. Conversely, stay-at-home mothers may provide greater availability and emotional presence, yet may encounter different psychosocial stressors. These contrasting dynamics raise important questions regarding how maternal employment status relates to children's academic well-being, help-seeking behaviors, emotional autonomy, and parent-child relationship quality.

This study is theoretically grounded in several complementary frameworks. Self-Determination Theory (Deci & Ryan) emphasizes the importance of fulfilling basic psychological needs—autonomy, competence, and relatedness—for optimal development and intrinsic motivation. Maternal employment may influence children's autonomy development through modeling independence and encouraging self-regulation. Attachment Theory (Bowlby) highlights the significance of caregiver availability and responsiveness in fostering secure attachment and healthy emotional development, potentially favoring contexts in which mothers are

more physically present. Additionally, Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory conceptualizes child development as shaped by dynamic interactions across multiple environmental systems, including family structure and parental occupational roles.

Academic well-being, a central construct in this study, refers to students' cognitive, emotional, and behavioral engagement with school and includes dimensions such as school value, school burnout (reverse-scored), academic satisfaction, and schoolwork engagement. Academic help-seeking is conceptualized as an adaptive learning strategy involving the use of formal (teachers, educational services) and informal (peers, family) resources to overcome academic challenges. Emotional autonomy reflects adolescents' gradual emotional differentiation from parents, encompassing independence, individuation, and realistic perceptions of parents. The quality of the parent-child relationship represents the emotional climate and interactional patterns within the family.

Although prior research has examined maternal employment in relation to isolated developmental outcomes, fewer studies have simultaneously investigated academic well-being, help-seeking behavior, emotional autonomy, and parent-child relationships within a unified comparative framework. Addressing this gap, the present study aimed to compare these variables among elementary school students with employed mothers and those with stay-at-home mothers.

The primary hypotheses were as follows:

1. Students with employed mothers would demonstrate higher emotional autonomy.
2. Students with stay-at-home mothers would report stronger parent-child relationship quality.
3. Differences would emerge in specific components of academic well-being.
4. Academic help-seeking would not significantly differ between groups.

The target audience includes educational psychologists, school counselors, family researchers, policymakers, and educators interested in family influences on student adjustment. A quantitative causal-comparative design was selected as appropriate for examining naturally occurring group differences based on maternal employment status without experimental manipulation.

Method

Research Design

This applied study employed a quantitative causal-comparative (*ex post facto*) design. The independent variable was maternal employment status (employed vs. stay-at-home), and the dependent variables were academic well-being, academic help-seeking, emotional autonomy, and parent-child relationship quality.

Participants and Sampling Procedures

The statistical population included all fourth- to sixth-grade students in District 7 of Tehran during the 2023–2024 academic year. A multistage cluster random sampling method was implemented. Five schools were randomly selected, followed by four classes from each school. Of 350 distributed questionnaires, 38 incomplete responses were excluded, yielding a final sample of 312 students (180 boys, 132 girls). The sample included 82 fourth graders, 94 fifth graders, and 136 sixth graders. Among participants, 127 students had employed mothers and 185 had stay-at-home mothers.

Participation was voluntary. Students and their parents were informed about the study's purpose, confidentiality procedures, and their right to withdraw. No financial compensation was provided.

Instruments

1. **Academic Well-Being Questionnaire (AWBQ):** The AWBQ, developed by Tuominen-Soini et al (2012), comprises 31 items across four subscales: School Value (9 items), Academic Burnout (9 items, reverse-scored), Academic Satisfaction (4 items), and Schoolwork Engagement (9 items). In the

present study, the scale demonstrated excellent internal consistency (Cronbach's $\alpha = 0/91$), confirming its reliability for use with Iranian adolescents. Previous research has also consistently supported the construct validity and reliability of both the original and Persian versions.

2. **Academic Help-Seeking Questionnaire :** This 14-item questionnaire, developed by Ryan and Pintrich (1997), assesses two dimensions: Help-Seeking Acceptance and Help-Seeking Avoidance. Items are rated on a 5-point Likert scale. In the current study, the instrument exhibited acceptable reliability (Cronbach's $\alpha = 0/68$). Prior studies have reported satisfactory validity and reliability for this questionnaire in both international and Iranian samples.
3. **Emotional Independence Scale :**
4. The 13-item Emotional Independence Scale (Steinberg & Silverberg , 1986) evaluates both emotional and cognitive aspects of adolescent independence. Responses are rated on a 4-point Likert scale. In this study, the scale demonstrated acceptable internal consistency (Cronbach's $\alpha = 0/73$), consistent with previous research on both the original and Persian versions.
5. **Parent-Child Relationship Questionnaire:** The 24-item Parent-Child Relationship Questionnaire (Fine, Moreland, & Schubel, 1983) was used to assess adolescents' perceived relationship quality with both mothers and fathers. Items are rated on a 7-point Likert scale, including several reverse-scored items. In the present study, the instrument demonstrated excellent internal consistency (Cronbach's $\alpha = 0/89$). Previous research has confirmed the validity and reliability of this questionnaire in both international and Iranian contexts.

Data Analysis

Data were analyzed using SPSS version 27. Normality assumptions were confirmed via skewness and kurtosis indices. Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) was conducted to examine group differences across dependent variables. Effect sizes were calculated.

Results

Descriptive statistics indicated approximate normal distributions across variables. Multivariate tests (Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, Roy's Largest Root) revealed a significant overall group effect ($p < .01$, $\eta^2 = .10$), indicating differences between students with employed and stay-at-home mothers on at least one dependent variable.

Univariate analyses showed:

- **Emotional Autonomy:** Significant difference ($F = 11/49$, $p < .001$). Students with employed mothers reported higher emotional autonomy.
- **Parent–Child Relationship:** Significant difference ($F = 4/67$, $p = .03$). Students with stay-at-home mothers reported stronger relational quality.
- **Academic Satisfaction:** Significant difference ($F = 4/63$, $p = .03$), higher among students with employed mothers.
- **Schoolwork Engagement:** Significant difference ($F = 4/55$, $p = .03$), higher among students with employed mothers.

No significant differences were found for:

- Overall academic well-being
- School value
- School burnout
- Academic help-seeking

These findings suggest differential patterns across emotional and academic domains depending on maternal employment status.

Conclusions

The findings indicate that maternal employment status exerts differentiated effects on children's emotional and academic functioning rather than uniformly positive or negative outcomes.

Higher emotional autonomy among students with employed mothers may reflect increased opportunities for independent decision-making and self-regulation, consistent with Self-Determination Theory. Stronger parent–child relationship quality among students with stay-at-home mothers aligns with Attachment Theory, emphasizing the importance of caregiver availability and responsiveness.

The absence of significant differences in overall academic well-being and help-seeking suggests that school-related factors and individual learning strategies may play more decisive roles than maternal employment alone. This aligns with Ecological Systems Theory, which posits that child development results from complex interactions across multiple environmental layers.

Practically, the results underscore the importance of enhancing the quality—not merely quantity—of parent–child interactions. Employed mothers may support autonomy and academic engagement through role modeling and structured involvement, while stay-at-home mothers may strengthen emotional bonds. Schools should implement family-oriented counseling programs that support both groups.

Limitations include reliance on self-report data, cross-sectional design, and restriction to a single district, limiting causal inference and generalizability. Future research should employ longitudinal and mixed-methods designs across diverse cultural contexts.

Overall, the study contributes to a nuanced understanding of how maternal employment relates to children's academic and emotional development, emphasizing balance, contextual influences, and the quality of family interactions.

Author Contributions

All authors have read and agreed to the published version of the manuscript.

Data Availability Statement

Data are available on request from the corresponding author.

Acknowledgments

The authors thank all participants and school administrators who facilitated data collection.

Ethical Considerations

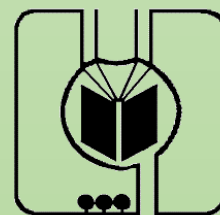
The authors adhered to ethical standards and avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.

پژوهش در

نظام‌های آموزشی

دوره ۱۹، شماره ۷۱، ۱۴۰۴
ص ۶۱-۷۶

شاپا (چاپی): ۳۳۲۴-۲۳۸۳

شاپا (الکترونیکی): ۲۳۴۱-۲۷۸۳

Homepage: www.jiera.ir

درباره مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۶/۱۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۹/۲۲

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۵

واژه‌های کلیدی:

استقلال عاطفی

بهبودی تحصیلی

رابطه والد-فرزندی

کمک‌خواهی تحصیلی

مادر شاغل و خانه‌دار

مقایسهٔ بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزندی و استقلال عاطفی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی با مادران شاغل و خانه‌دار

مسلم دانش پایه^۱، محمد باقر حسونند^۲✉، و الهام شمسیان^۳ منیره صادقی بخی^۴

۱. دانش آموخته دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران، ایران. رایانامه:

m-daneshpayeh@cuir.ac.ir

۲. نویسنده مسئول، استادیار گروه روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه

طباطبایی، تهران، ایران. رایانامه: m.b.h.hasanvand06@atu.ac.ir

۳. دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی و مشاوره، دانشگاه جامع انقلاب اسلامی، تهران، ایران. رایانامه:

e.m.shamsian@cuir.ac.ir

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی و مشاوره، دانشگاه جامع انقلاب اسلامی، تهران، ایران. رایانامه:

sadeghi@cuir.ac.ir

چکیده

هدف: پژوهش حاضر، باهدف بررسی تفاوت در بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزندی و استقلال عاطفی دانش‌آموزان ابتدایی با توجه به وضعیت شغلی مادران (شاغل یا خانه‌دار) بود.

روش: این مطالعه با روش علی-مقایسه‌ای انجام شد. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان پایه‌های چهارم تا ششم منطقه ۷ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. از میان آن‌ها ۳۱۲ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسشنامه‌های بهزیستی تحصیلی (Tuominen-Soini et al., 2012)، کمک‌خواهی تحصیلی (Ryan & Pintrich, 1997)، استقلال عاطفی (Steinberg & Silverberg, 1986) و رابطهٔ والد-فرزندی (Fine et al., 1983) بود که اعتبار و پایایی آن‌ها تأیید شد. داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیره و نرم‌افزار SPSS27 تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین دو گروه دانش‌آموز با مادران شاغل و خانه‌دار، در مؤلفه‌های استقلال عاطفی، رابطهٔ والد-فرزندی، رضایتمندی تحصیلی و درآمیزی با کار مدرسه تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0.05$). دانش‌آموزان با مادر شاغل در مؤلفه‌های تحصیلی عملکرد بهتری از خود نشان دادند. دانش‌آموزان با مادر خانه‌دار در مؤلفه‌های هیجانی عملکرد بهتری داشتند. در متغیرهای کلی بهزیستی تحصیلی، ارزش مدرسه، فرسودگی و کمک‌خواهی تحصیلی تفاوت معناداری مشاهده نشد.

نتیجه‌گیری: وضعیت شغلی مادر تأثیر متفاوتی بر مؤلفه‌های تحصیلی و هیجانی دانش‌آموزان دارد. نتایج پژوهش در چهارچوب نظریه‌های رشد اجتماعی-عاطفی، خودمختاری، دل‌بستگی و سیستم‌های بوم‌شناختی قابل تبیین است و بر اهمیت توجه به کیفیت تعامل والد-فرزند و نقش مادر در رشد تحصیلی و هیجانی کودکان تأکید می‌کند.

استناد به این مقاله: دانش پایه، م، حسونند، م، ب، شمسیان، ا، و صادقی بخی، م. (۱۴۰۴). مقایسهٔ بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی

تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزندی و استقلال عاطفی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی با مادران شاغل و خانه‌دار. پژوهش در

نظام‌های آموزشی، ۱۹(۷۱)، ۶۱-۷۶. <https://doi.org/10.22034/jiera.2026.573445.3450>

ناشر: انجمن پژوهش‌های آموزشی ایران

© نویسندگان

مقدمه

مشارکت والدین در آموزش می‌تواند به عنوان سنگ بنای توسعهٔ فراگیران و بهبود شرایط تحصیلی آنان در نظر گرفته‌شود (Li & Zhang, 2023). هنگامی که والدین به طور فعال در امر آموزش فرزندان خود مشارکت می‌کنند، آن‌ها نیز تمایل به نشان دادن عملکرد تحصیلی بالاتری از خود دارند (Eden & Chisom, 2024). در میان اعضای خانواده بیشترین سهم تأثیرگذاری بر فرزندان از سوی مادر است و نقش مهمی در عملکرد تحصیلی آن‌ها ایفا می‌کند؛ حضور مادر، برای رشد، انگیزه و پیشرفت دانش‌آموزان ضروری است (میرسلیمی و قاضی، ۱۴۰۲).

زنان شاغل اعتمادبه خود و آگاهی اجتماعی را در بین فرزندان خود القا می‌کنند و الگوی جامعه و فرزندانشان هستند (Omotayo & Queen, 2023)؛ اما از سوی دیگر، الگوهای شغلی آن‌ها ممکن است عواقب بلند مدتی بر رشد فرزندانشان داشته باشد، زیرا مادر شاغل باید مدت زمانی را که باید با فرزندان خود سپری کند، کاهش دهد و این استرس ناشی از کار بر کودکان تأثیر منفی می‌گذارد (Bishnoi & Malik, 2020). همچنین مادران خانه‌دار به دلیل عدم مشارکت اقتصادی دچار انزوا می‌شوند و به طور میانگین استرس بیشتری را نسبت به زنان شاغل تجربه می‌کنند (Astrella & Kholifah, 2024)؛ اما از سوی دیگر، افزایش حضور آنان در کنار فرزندان می‌تواند به تقویت تعاملات مثبت والد-فرزند و بهبود شرایط تحصیلی او منجر شود (Lin, 2025). گرایش زن به سوی اشتغال بیش از همه بر خانواده اثر می‌نهد؛ و روابط والد-فرزندی را دگرگون می‌سازد (عیسی آبادی، ۱۴۰۲). رابطهٔ والد - فرزندی یک رابطهٔ مهم و حیاتی برای ایجاد امنیت و عشق است. وقتی روابط والد - فرزند صمیمانه و حمایت‌کننده باشد، به فرزندان امکان می‌دهد تا عقاید و نقش‌های مختلف را بررسی کنند (Zhao et al., 2020). این رابطه نشان‌دهندهٔ اولین و اصلی‌ترین روابط اجتماعی انسان در گسترهٔ زندگی است که کیفیت آن نقش مهم و مؤثری در شکوفایی انسان دارد (Li et al., 2024). رابطهٔ والد-فرزندی مطلوب باعث کاهش مشکلات رفتاری و هیجانی، افزایش بهزیستی و سازگاری فرد می‌شود (Shee et al., 2025). هر اندازه روابط فرزندان با والدین دوستانه و صمیمی‌تر باشد در سال‌های بعد مشکلات روانی و رفتاری کمتری خواهند داشت (داودی و دیگران، ۱۴۰۲). نحوهٔ تعامل و صحبت والدین با فرزندان می‌تواند با پرخاشگری اجتماعی آن‌ها مرتبط باشد، به عبارتی خانواده زمینه‌ای است که فرزندان در آن مهارت‌ها یا ضعف‌های اجتماعی را می‌آموزند و سبک تربیت والدین الگویی برای تعامل آن‌ها با همسالان می‌شود (Meter et al., 2021). تأثیر نقش اشتغال مادران در عملکرد تحصیلی را نمی‌توان نادیده گرفت؛ به عبارتی دیگر عملکرد تحصیلی از عوامل متعددی تأثیر می‌پذیرد، در این راستا پژوهشگران بر متغیرهای متعدد مانند ویژگی‌های عاطفی، شناختی و بهزیستی تحصیلی تأکید دارند (عیسی آبادی، ۱۴۰۲).

بهزیستی تحصیلی متغیری مهم است که با برآورده کردن انتظارات تحصیلی دانش‌آموزان سبب می‌شود، دانش‌آموزان با سرزندگی و امید تحصیلی بالاتری مسیر تحصیلی خود را طی کنند (Cassidy et al., 2023). سازهٔ بهزیستی تحصیلی حالتی مثبت است که شامل انرژی، شور و تعهد می‌شود و تأثیر زیادی بر زندگی دانش‌آموزان دارد، زیرا با افزایش خودکارآمدی، اشتیاق و هیجان‌های مثبت تحصیلی همراه است (سهرابی و دیگران، ۱۴۰۱). این سازه، بازتاب تأثیر عوامل بهینه‌ساز زندگی دانش‌آموزان در بافت آموزشی است و با تقویت نقش فعال آنان، محیط تحصیلی سرزنده و مطلوبی را فراهم می‌کند (Lin, 2025). بهزیستی تحصیلی نه تنها در داشتن زندگی هدفمند و تجربه هیجان مثبت دانش‌آموزان مؤثر است (Yabab et al., 2025)، بلکه نقش مهمی نیز در ارتقای عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کند (Shek & Chai, 2020)؛ وزیری نسب و دیگران، ۱۴۰۱).

کمک‌خواهی تحصیلی یکی دیگر از عواملی است که می‌توان با آن عملکرد تحصیلی را تبیین کرد؛ به عبارتی دیگر یک استراتژی یادگیری مؤثر است که می‌تواند به یادگیری بهتر و عملکرد تحصیلی برتر دانش‌آموزان کمک کند. در تعریف دقیق‌تر آن می‌توان به ظرفیت استفاده از دیگران یا منابع دیگر برای حل مشکلات یادگیری اشاره کرد (Li & et al., 2023). کمک‌خواهی تحصیلی این امکان را فراهم می‌کند که دانش‌آموزان علاوه بر حل مشکلات تحصیلی به طور فعال در فعالیت‌های کلاسی مشارکت داشته باشند، امری که انگیزهٔ آن‌ها را برای یادگیری افزایش می‌دهد (سلیمی و دیگران، ۱۴۰۰). پذیرش کمک‌طلبی دارای تأثیر مثبت و معناداری بر بهزیستی تحصیلی است. امید به تحصیل به‌طور غیرمستقیم و از طریق نقش میانجی اجتناب از کمک‌طلبی و پذیرش کمک‌طلبی، تأثیر معناداری بر بهزیستی تحصیلی دارد (کشت ورز کنرداری و دیگران، ۱۴۰۴). کمک‌طلبی تحصیلی شامل کمک گرفتن از منابع رسمی مانند (معلمان) یا منابع غیررسمی مانند (خانواده) در جهت افزایش یادگیری است (Fong & et al., 2023). کمک‌طلبی و بهزیستی تحصیلی پیامدهای روان‌شناختی و آموزشی مختلفی در دانش‌آموزان دارند، بنابراین شناسایی آن‌ها

اهمیت زیادی دارد. همچنین، استقلال عاطفی یکی از متغیرهای مؤثر بر عملکرد تحصیلی است و آموزش آن می‌تواند عملکرد فراگیران را بهبود بخشد (نجاری و مجدی، ۱۴۰۳).

استقلال عاطفی به عنوان یکی از نیازهای رشدی در دوران نوجوانی و جوانی، نمایشگر نوعی تغییر در شکل ارتباط فرزندان با والدین است. آموزش روانشناسی مثبت‌نگر می‌تواند موجب افزایش استقلال عاطفی شود (اخوی و رییس زاده نمین، ۱۴۰۳). استقلال عاطفی با رضایت از زندگی و خودکارآمدی افراد رابطه مستقیم دارد (مرادی و کاظمیان مقدم، ۱۴۰۰). به طوری که فرد دارای استقلال عاطفی، با اعتمادبه‌خود و خودشناسی بالا، بدون وابستگی به دیگران، قادر است سیستم عاطفی خود را هدایت کند و روابط سالمی با دیگران برقرار کند (فلاح زاده و غلامپور، ۱۴۰۱). فرد دارای استقلال عاطفی بالا، هرگز رضایت و آرامش خود را در تأیید دیگران نمی‌بیند و در حقیقت برای شاد و راضی بودن نیازی به تأیید دیگران ندارد (Lamela & Figueiredo, 2023).

تحقیقات نشان می‌دهند که وضعیت شغلی مادران می‌تواند بر موفقیت تحصیلی و سلامت عاطفی دانش‌آموزان تأثیرگذار باشد؛ عواملی مانند استقلال عاطفی، رابطهٔ والد-فرزندی، بهزیستی تحصیلی و کمک‌خواهی تحصیلی در این زمینه کلیدی هستند. با گسترش اشتغال زنان و تغییر ساختار خانواده، بررسی پیامدهای شغلی مادر بر رشد تحصیلی و هیجانی کودکان اهمیت بیشتری یافته است. با این حال، یافته‌ها متناقض‌اند: برخی پژوهش‌ها اشتغال مادر را مفید برای ابعاد روانی-تحصیلی کودک می‌دانند؛ در مقابل، برخی دیگر مزایای عاطفی بیشتر را در فرزندان مادران خانه‌دار گزارش کرده‌اند (Yadav & et al., 2022) و بعضی نیز تأثیر معناداری را مشاهده نکرده‌اند (Preh Ashfaq et al., 2022).

بیشتر مطالعات پیشین تنها یک یا چند متغیر را بررسی کرده‌اند و تمرکز عمده بر دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه بوده است، در حالی که دورهٔ ابتدایی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر وضعیت شغلی مادر بر بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزندی و استقلال عاطفی دانش‌آموزان ابتدایی انجام شد.

روش

روش پژوهش علی-مقایسه‌ای بود. این مطالعه با هدف بررسی بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزندی و استقلال عاطفی دانش‌آموزان دورهٔ دوم ابتدایی انجام شد. جامعهٔ آماری شامل تمامی دانش‌آموزان پایه‌های چهارم تا ششم مدارس منطقه ۷ تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بود. روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای طراحی شد. ابتدا از میان مدارس این منطقه، پنج مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد و سپس از هر مدرسه چهار کلاس به طور تصادفی انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به مطالعه دانش‌آموزان دورهٔ دوم ابتدایی بودن، رضایت کتبی والدین و موافقت دانش‌آموز برای شرکت در پژوهش و حضور مستمر در مدرسه در طول سال تحصیلی بود، و ملاک‌های خروج شامل پرسشنامه‌های ناقص یا دارای پاسخ‌های نامعتبر، عدم تمایل یا انصراف دانش‌آموز یا والدین از شرکت در مطالعه می‌شد. پیش از توزیع پرسشنامه‌ها بین دانش‌آموزان، برای رعایت اصول اخلاقی، رضایت آگاهانهٔ والدین و دانش‌آموزان اخذ شد و تمامی اطلاعات شخصی و پاسخ‌های شرکت‌کنندگان به صورت محرمانه نگهداری شد. پس از جمع‌آوری، پرسشنامه‌های ناقص کنار گذاشته شدند. در کل، از ۳۵۰ پرسشنامه توزیع‌شده، ۳۱۲ پرسشنامه معتبر برای تحلیل آماری استفاده شد.

پرسشنامه بهزیستی تحصیلی^۱ (Tuominen-Soini et al., 2012) شامل ۳۱ ماده و چهار زیرمقیاس به نام‌های ارزش مدرسه شامل ۹ ماده، فرسودگی نسبت به مدرسه ۹ ماده، رضایتمندی تحصیلی شامل ۴ ماده و درآمیزی با کار مدرسه شامل ۹ ماده است. در محاسبهٔ نمره کل این پرسشنامه همهٔ ماده‌های مؤلفه فرسودگی نسبت به مدرسه به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. (Tuominen-Soini et al (2012) روایی مقیاس را مطلوب ارزیابی کردند. این محققان مقدار آلفای کرونباخ را برای ابعاد چهارگانهٔ فرسودگی نسبت به مدرسه ارزش، مدرسه درآمیزی با کار مدرسه و رضایتمندی تحصیلی به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۶۴، ۰/۹۴ و ۰/۹۱ محاسبه کردند. این پرسشنامه در ایران و در پژوهش مرادی و دیگران (۱۳۹۵) مورد بررسی قرار گرفت. برای بررسی پایایی پرسشنامهٔ بهزیستی تحصیلی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های ارزش مدرسه رضایتمندی تحصیلی فرسودگی نسبت به مدرسه و درآمیزی با کار مدرسه به ترتیب، (۰/۶۴، ۰/۷۷، ۰/۸۲ و ۰/۸۶) به دست آمده است که نشان‌دهندهٔ پایایی مطلوب و مناسب پرسشنامه است. پایایی این پرسشنامه در مطالعهٔ حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱ به دست آمد.

پرسشنامهٔ کمک‌طلبی تحصیلی^۱ (Ryan and Pintrich, 1997) شامل ۱۴ ماده و دو مؤلفه پذیرش کمک‌طلبی و اجتناب از کمک است. عبارتهای این پرسشنامه روی یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از یک اصلاً شبیه من نیست تا پنج کاملاً شبیه من است نمره‌گذاری می‌شوند. قدم پور و سرمد (۱۳۸۲) جهت تعیین روایی این مقیاس از تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی با چرخش واریماکس استفاده کرده‌اند. همچنین پایایی پرسشنامه مذکور با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای بعد پذیرش کمک‌طلبی و اجتناب از کمک‌طلبی به ترتیب ۰/۷۶ و ۰/۷۹ به دست آمده است؛ بنابراین پرسشنامه کمک‌طلبی تحصیلی از روایی و پایایی مطلوب برخوردار است. پایایی این پرسشنامه در مطالعه حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۸ به دست آمد.

مقیاس استقلال عاطفی^۲ (Steinberg & Silverberg, 1986) دارای ۱۳ ماده و چهار عامل است که دو عامل آن عاطفی و هیجانی و دو عامل دیگر آن مربوط به بعد شناختی استقلال است. این مقیاس بر اساس مقیاس لیکرت چهارگزینه‌ای و به صورت (کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) با در نظر گرفتن نمره ۱ تا ۴ نمره‌گذاری می‌شود. دامنهٔ نمرهٔ این مقیاس بین ۱۳ تا ۵۲ است. در پژوهش (Birzogrosen, 1999) پایایی درونی این مقیاس ۰/۸۲ گزارش شد. در ایران سامانی و رضویه (۱۳۸۰) این مقیاس را اعتباریابی کردند. ضریب اعتبار کل این مقیاس و سه عامل عدم وابستگی، فردیت و ایده آل بودن والدین در مطالعه سامانی و رضویه به ترتیب برابر ۰/۷۰، ۰/۷۸، ۰/۷۷ و ۰/۷۰ گزارش شد. پایایی این پرسشنامه در مطالعه حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ به دست آمد.

پرسشنامه رابطهٔ والد-فرزند^۳ (Fine et al., 1983) ۲۴ ماده دارد. این پرسشنامه دارای در دو فرم رابطه با پدر و رابطه با مادر است که در پژوهش حاضر هر دو فرم مورد استفاده قرار گرفت و مجموع نمرهٔ این دو فرم گزارش شد. نمره‌گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت از یک تا هفت (خیلی کم، کم، کم تا متوسط، متوسط، زیاد، متوسط تا زیاد، زیاد و خیلی زیاد) صورت می‌گیرد. در هر دو فرم ماده‌های ۹، ۱۳ و ۱۴ به شکل معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. پایایی پرسشنامهٔ رابطهٔ مادر-فرزند با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۱ تا ۰/۹۶ برای زیرمقیاس‌ها گزارش شده است. این ضرایب آلفا با اجرای پرسشنامه بر روی ۲۴۱ دانشجو به دست آمده است. همچنین روایی صوری مقیاس نیز مورد تأیید قرار گرفته است (Fine et al., 1983). در ایران نیز روایی محتوایی این ابزار توسط متخصصین تأیید شد (عراقی، ۱۳۸۷). پرهیزگار (۱۳۸۸) نیز در پژوهش خود پایایی این پرسشنامه را با روش آلفای کرونباخ برای فرم مادر ۰/۹۲ محاسبه کرد که نشان‌دهندهٔ همسانی درونی خوب پرسشنامه است. پایایی این پرسشنامه در مطالعه حاضر بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد. تحلیل داده‌ها با استفاده از مانوا^۴ صورت گرفت.

یافته‌ها

در جدول ۱ شاخص‌های پراکندگی و نتایج آزمون چولگی و کشیدگی برای بررسی نرمال بودن داده‌ها گزارش شده است.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی متغیرها پژوهش

متغیر	خانه‌دار		شاغل	
	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
کمک‌خواهی تحصیلی	۴۸/۳۱	۸/۰۲	-۰/۰۴۵	۰/۵۴
استقلال عاطفی	۳۴/۳۸	۶/۶۵	۰/۲۵	۰/۳۹
رابطه والد-فرزند	۱۳۰/۶۷	۱۶/۸۸	-۰/۳۳	۰/۹۸
بهزیستی تحصیلی	۱۱۹/۸۱	۱۸/۰۴	-۰/۶۰	-۰/۲۱
ارزش مدرسه	۳۳/۳۱	۴/۸۵	-۰/۹۷	۱/۳۱
فرسودگی نسبت به مدرسه	۴۲/۹۵	۷/۷۸	-۱/۰۰	۱/۰۷
رضایتمندی تحصیلی	۱۶/۴۷	۳/۳۴	-۰/۷۸	-۰/۳۲
درآمیزی با کار مدرسه	۳۱/۲۰	۷/۶۲	-۰/۳۴	۰/۰۳

1. Academic Help-Seeking Questionnaire
 2. Emotional Independence Scale
 3. Parent-Child Relationship Questionnaire
 4. MANOVA

جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد نمره‌های متغیرهای پژوهش در دو گروه دانش‌آموزان دارای مادر شاغل و خانه‌دار را نشان می‌دهد؛ مقایسهٔ میانگین دو گروه نشان‌دهندهٔ تفاوت بین میانگین در متغیرهای پژوهش است. همچنین شاخص‌های چولگی و کشیدگی حاکی از طبیعی بودن توزیع می‌باشند. جهت بررسی برابری واریانس‌های متغیرهای پژوهش از آزمون لوین استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس‌های متغیرهای پژوهش

متغیر	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	ضریب F	سطح معناداری
کمک‌خواهی تحصیلی	۱	۳۱۰	۲/۰۶۸	۰/۱۵۱
استقلال عاطفی	۱	۳۱۰	۰/۲۷۵	۰/۶۰
رابطهٔ والد-فرزند	۱	۳۱۰	۲/۸۶۳	۰/۰۹۲
بهزیستی تحصیلی	۱	۳۱۰	۲/۸۹۵	۰/۰۹۰
ارزش مدرسه	۱	۳۱۰	۲/۱۷۳	۰/۱۱۷
فرسودگی نسبت به مدرسه	۱	۳۱۰	۲/۵۹۳	۰/۱۰۸
رضایتمندی تحصیلی	۱	۳۱۰	۰/۴۹۸	۰/۴۸۵
درآمیزی با کار مدرسه	۱	۳۱۰	۰/۴۶۱	۰/۴۹۸

نتایج نشان می‌دهد آمارهٔ آزمون برای هیچ‌کدام از متغیرها معنادار نبود؛ بنابراین، پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها در گروه‌ها برقرار است. در ادامه برای بررسی تفاوت بین بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزند و استقلال عاطفی در دانش‌آموزان دارای مادر شاغل و خانه‌دار از تحلیل واریانس چندمتغیره استفاده شد که نتایج در جدول ۳ و ۴ آمده است.

جدول ۳. نتایج آزمون چندمتغیره روی متغیرهای پژوهش

آزمون	ارزش	مقدار F	سطح معناداری	اندازهٔ اثر
اثر پیلای ^۱	۱/۱۰	۳/۳۹	۰/۰۰	۰/۱۰
لامبدای ویلکز ^۲	۰/۸۹	۳/۳۹	۰/۰۰	۰/۱۰
اثر هتلینگ ^۳	۰/۱۱	۳/۳۹	۰/۰۰	۰/۱۰
ریشه روی ^۴	۰/۱۱	۳/۳۹	۰/۰۰	۰/۱۰

همان‌طور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، اثر کلی گروه معنادار است، چرا که مقدار F هر چهار آزمون در سطح ($p < ۰/۰۱$) معنادار است.

جدول ۴. نتایج بین‌آزمونی با استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیره بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطهٔ والد-فرزند و استقلال عاطفی

متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	معناداری	ضریب اتا
کمک‌خواهی تحصیلی	۱۵۸/۹۶	۱	۱۵۸/۹۶	۲/۲۳	۰/۱۳	۰/۰۷
استقلال عاطفی	۵۲۷/۰۵	۱	۵۲۷/۰۵	۱۱/۴۹	۰/۰۰۱	۰/۳۷
رابطهٔ والد-فرزند	۱۶۱۷/۸۸	۱	۱۶۱۷/۸۸	۴/۶۷	۰/۰۳	۰/۱۵
بهزیستی تحصیلی	۸۷۶/۸۶۷	۱	۸۷۶/۸۶	۲/۴۰	۰/۱۲	۰/۰۷
ارزش مدرسه	۱۲/۱۷۹	۱	۱۲/۱۷	۰/۴۴	۰/۵۰	۰/۰۱
فرسودگی نسبت به مدرسه	۱/۹۵۹	۱	۱/۹۵	۰/۰۲	۰/۸۶	۰/۰۰۱
رضایتمندی تحصیلی	۴۷/۷۸	۱	۴۷/۷۸	۴/۶۳	۰/۰۳	۰/۱۵
درآمیزی با کار مدرسه	۲۷۰/۴۸	۱	۲۷۰/۴۸	۴/۵۵	۰/۱۵	۰/۱۵

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که استقلال عاطفی، رابطهٔ والد-فرزند، رضایتمندی تحصیلی و درآمیزی با کار مدرسه در بین دانش‌آموزان دارای مادر خانه‌دار و شاغل تفاوت معناداری دارد. ولی بین کمک‌طلبی تحصیلی، بهزیستی تحصیلی و ارزش مدرسه و فرسودگی نسبت به مدرسه بین

1. Pillai's Trace
2. Wilk's Lambda
3. Hotelling's Trace
4. Roy's Largest Root

دانش‌آموزان دارای مادر خانه‌دار و شاغل تفاوت معناداری وجود ندارد. این یافته‌ها نشان می‌دهند که استقلال عاطفی و روابط والد فرزند دانش‌آموزان دارای مادر خانه‌دار بیشتر از دانش‌آموزان دارای مادر شاغل است و رضایتمندی تحصیلی و درآمیزی با کار مدرسه در دانش‌آموزان دارای مادر شاغل بیشتر از دانش‌آموزان دارای مادر خانه‌دار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش، مقایسه بهزیستی تحصیلی، کمک‌خواهی تحصیلی، رابطه والد-فرزندی و استقلال عاطفی در دانش‌آموزان ابتدایی بر اساس وضعیت اشتغال مادران (شاغل یا خانه‌دار) بود. یافته‌ها نشان داد در متغیرهای استقلال عاطفی، رابطه والد-فرزندی، رضایتمندی تحصیلی و درآمیزی با کار مدرسه تفاوت معناداری وجود دارد؛ اما در کمک‌خواهی تحصیلی، بهزیستی تحصیلی، ارزش مدرسه و فرسودگی تحصیلی تفاوت معناداری مشاهده نشد.

یافته‌های پژوهش نشان داد که فرزندان مادران شاغل از استقلال عاطفی بالاتری نسبت به فرزندان دارای مادر خانه‌دار برخوردارند. این یافته با پژوهش‌های پیشین همچون مطالعات عیسی آبادی (۲۰۲۳)، سید مجیدی و دیگران (۱۴۰۳) و Mok و دیگران (۲۰۲۵) همسو بود. فرزندان مادران شاغل به دلیل کمتر بودن حضور مادر در خانه، ناچار به مدیریت خود و حل مسائل روزمره می‌شوند، که این امر باعث تقویت خودتنظیمی و استقلال عاطفی آن‌ها می‌گردد. در مقابل مادران غیرشاغل معمولاً فرصت بیشتری برای پاسخ به نیازهای عاطفی کودک دارند، در حالی که مادران شاغل به دلیل خستگی یا مشغله کاری ممکن است کیفیت تعامل عاطفی‌شان کاهش یابد و اشتغال تمام‌وقت گاهی به وابستگی ناسالم یا بی‌تفاوتی عاطفی در کودک و تأثیر منفی بر استقلال عاطفی او منجر شود (رازقی و حسینی، ۱۳۹۸). یافته‌های پژوهش با نظریه «خودمختاری» (Deci, Ryan (2000) قابل تبیین است؛ حمایت از استقلال و تأمین نیازهای روان‌شناختی پایه مانند خودمختاری و ارتباط، انگیزش درونی و رشد مطلوب کودکان را تقویت می‌کند. همچنین، مادران شاغل با ایجاد فرصت‌های تصمیم‌گیری مستقل برای فرزندان، استقلال عاطفی آنان را تقویت کرده و بر اساس نظریه «نقش‌های چندگانه»^۲، اشتغال مادران از طریق افزایش منابع روانی و اجتماعی، رشد اجتماعی-عاطفی کودکان را بهبود می‌بخشد (Kuang & et al., 2025).

همچنین یافته‌ها نشان داد دانش‌آموزان دارای مادر خانه‌دار کیفیت رابطه والد-فرزندی بالاتری نسبت به دانش‌آموزان دارای مادر شاغل داشتند. نتایج به‌دست آمده با یافته‌های رازقی و حسینی (۱۳۹۸)، Gawlick و دیگران (۲۰۲۵) و Lin (۲۰۲۵) همسو بود. زنان شاغل با فشار همزمان مسئولیت‌های شغلی و خانوادگی مواجه‌اند که می‌تواند سلامت روانی و کیفیت روابط عاطفی با فرزندان را کاهش دهد، در حالی که مادران خانه‌دار به دلیل حضور بیشتر در خانواده، تعامل مستقیم‌تر و پیوندهای عاطفی پایدارتری با فرزندان دارند. این یافته با نظریه «دلبستگی بالبی»^۳ قابل تبیین است؛ طبق این نظریه، حضور دائمی و در دسترس بودن مادر موجب شکل‌گیری دلبستگی ایمن و افزایش کیفیت رابطه والد-فرزندی می‌شود. همچنین، نظریه «سیستم خانواده»^۴ بر اهمیت تعاملات مستمر و باکیفیت در تقویت روابط خانوادگی تأکید دارد. از دیدگاه نظریه‌های تحولی و نظام‌های بوم‌شناختی، زمان و مسئولیت‌پذیری والدین سرمایه‌ای ارزشمند است و تعارض کار-خانواده با «پاسخ‌دهی کمتر» و «فرزندپروری خصمانه‌تر» در مادران شاغل همراه است که به‌طور بالقوه بر پیامدهای تحولی کودکان اثر می‌گذارد (Recksiedler & Bernhardt, 2022). همچنین تأثیر والدین بر رشد تحصیلی فرزندشان با رویکرد کلی والدین به فرزندپروری مرتبط است به نحوی که مشارکت فعال به همراه حمایت عاطفی تأثیر مثبتی بر پیشرفت فراگیران دارد (Cassidy & Boulos, 2023).

نتیجه دیگر پژوهش این بود که بین دانش‌آموزان دارای مادر شاغل و خانه‌دار از نظر بهزیستی تحصیلی تفاوت معناداری وجود ندارد، اما در دو زیرمؤلفه درآمیزی با کادر مدرسه و رضایتمندی تحصیلی تفاوت معنادار وجود داشت؛ در زیرمؤلفه‌های ارزش مدرسه و فرسودگی نسبت به مدرسه تفاوت معناداری مشاهده نشد؛ این یافته با پژوهش وزیری‌نسب و دیگران (۲۰۲۳) همسو است که نشان داد حمایت اجتماعی و درگیری تحصیلی نقش مهمی در بهزیستی تحصیلی دارند و عوامل بیرونی آموزش تأثیر بیشتری نسبت به عوامل خانوادگی دارند؛ با این حال، در خانواده‌هایی که هر دو والد شاغل تمام‌وقت هستند، فشار کاری مادر افزایش می‌یابد و فرزندان که به حضور او نیاز دارند، در ابعاد مختلف به‌ویژه تحصیلی دچار مشکل می‌شوند، که با بهزیستی تحصیلی آن‌ها تضاد دارد (عظیم‌زاده و دیگران، ۱۳۹۹). این یافته را می‌توان در چهارچوب نظریه «روان‌شناسی مثبت‌نگر

1. Self-Determination Theory
2. Role Enhancement Theory
3. Attachment Theory
4. Family Systems Theory

سلیگمن» نیز تبیین کرد. بر اساس این مدل، بهزیستی تحصیلی بیشتر تحت تأثیر احساس معنا، روابط مثبت و دستاوردهاست و نه صرفاً شغل والدین. همچنین، طبق نظریه سیستم‌های بوم‌شناختی برنر، رشد و بهزیستی کودک نتیجه تعامل سطوح مختلف محیطی است و عوامل محیطی نقش مهم‌تری در بهزیستی تحصیلی دارند تا اشتغال مادر (Antony, 2022).

در متغیر کمک‌خواهی تحصیلی نیز تفاوت معناداری میان فرزندان مادران شاغل و خانه‌دار وجود نداشت. این امر نشان می‌دهد که سبک‌های متفاوت فرزندپروری از سوی مادران شاغل و خانه‌دار تأثیر محسوسی بر میزان تمایل دانش‌آموز به کمک‌خواهی در امور تحصیلی نداشته‌اند. یافته حاضر با نتایج پژوهش Li و دیگران (2023) و Fong و دیگران (2023) هم سو بود. کمک‌خواهی تحصیلی بیش از آن که تحت تأثیر مستقیم وضعیت شغلی والدین باشد، به عوامل فردی مانند استراتژی‌های یادگیری و دسترسی به منابع آموزشی بستگی دارد. بر اساس نظریه رشد شناختی-اجتماعی ویگوتسکی، یادگیری عمدتاً در تعاملات اجتماعی و محیطی رخ می‌دهد و محدود به ویژگی‌های خانوادگی نیست. با این حال، مسئولیت‌پذیری والدین با مسئولیت‌پذیری فرزندان و عملکرد تحصیلی آن‌ها مرتبط است؛ بنابراین، زنان شاغل به دلیل قبول مسئولیت‌های بیشتر، فرزندان‌شان تمایل بیشتری به پذیرش مسئولیت پیدا کرده و کمک‌خواهی تحصیلی کاهش می‌یابد (Kaniz, 2024).

با وجود طراحی نظام‌مند پژوهش، محدودیت‌هایی مانند تعمیم‌پذیری محدود، سوگیری خودگزارش‌دهی، ماهیت مقطعی و حجم نمونه کم وجود داشت؛ بنابراین انجام مطالعات طولی با نمونه‌های بزرگ‌تر توصیه می‌شود. تقویت نقش الگویی مادران شاغل، ارتقای تعامل والد-فرزند، آموزش فرزندپروری و ارائه برنامه‌های حمایتی و مشاوره‌ای نیز می‌تواند سلامت روانی، عملکرد تحصیلی و کیفیت زندگی دانش‌آموزان را بهبود بخشد.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی در رابطه با نتایج پژوهش ندارند.

منابع

- اخوی، ف. و رییس زاده نمین، آ. (۲۷ دی، ۱۴۰۳). بررسی نقش راهبردهای تنظیم هیجان در تعیین استقلال عاطفی و عاطفه تحصیلی دانش‌آموزان. بیست و پنجمین کنفرانس ملی روانشناسی علوم تربیتی و اجتماعی، ایران، بابل. <https://civilica.com/doc/2179511>
- داوودی، ا.، متقی، م.، و موسوی، م. (۱۴۰۲). رابطه نگرش به نقش‌های جنسیتی والدین با کیفیت رابطه والد، فرزند در پرستاران زن شاغل. آموزش پرستاری. ۱۲(۶)، ۶۷-۷۷. <http://dx.doi.org/10.22034/JNE.12.6.67>
- رازقی نصرآباد، ح. و حسینی، ز. (۱۳۹۸). مطالعه تجربه ایفای هم‌زمان نقش شغلی-خانوادگی در مادران شاغل دارای فرزند خردسال. جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۰(۳)، ۱۳۴-۱۳۹. <https://doi.org/jas.2019.11395.1549/10.22108>
- سلیمی، ج.، محمدی، ش.، و محمدیان شریف، ک. (۱۴۰۰). مطالعه رابطه هوش اجتماعی و کمک‌خواهی تحصیلی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی: بررسی نقش میانجی‌گری شخصیت برونگرای. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۹(۱۷)، ۳۳-۵۲. <https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2021.20754.2083>
- سید مجیدی، س.، صالحی، ک.، مدنی، ی.، و شاهمرادی، س. (۲۰۲۴). شکل‌گیری خودتمایز یافتگی در بویایی خانواده: کاوشی در نظریه میان‌برد. مجله اسلامی زنان و خانواده، ۱۲(۲)، ۹-۴۸. <https://www.doi.org/10.22034/ijwf.2024.16975.2148>
- سهرابی، ظ.، طاهرزاده قهفرخی، س.، حاتم‌پور، ا.، میروقتشلاق، ف.، محمدپور، م. (۱۴۰۰). رابطه اضطراب کرونا و بهزیستی تحصیلی با میانجی‌گری امید تحصیلی در دانش‌آموزان. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۵(۵۵)، ۱۶۵-۱۷۷. <http://noo.rs/X2P5r>
- عظیم‌زاده اردبیلی، ف.، اسدی، ا.، و مطهری راد، م. (۱۶ مهر، ۱۳۹۹). اشتغال زوجین و آثار و پیامدهای آن بر فرزندان. چهارمین کنفرانس بین‌المللی عیسی‌آبادی، ز. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر فاکتورهای مختلف روانشناسی مادران شاغل در آموزش و پرورش در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی (موسسه آموزش عالی نگاره)، ۸۱(۶)، ۱۲۳-۱۴۴. <http://noo.rs/L8XP0>
- فلاح زاده روشن، م.، و غلامپورنقارچی، ف. (۳۰ شهریور، ۱۴۰۱). پیش‌بینی اضطراب ناشی از کرونا بر اساس احساس تنهایی، استقلال عاطفی و ابراز وجود در دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه. دهمین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی. گرجستان، تفریس. <https://civilica.com/doc/1558855>
- کشت‌ورز کندازی، ا.، سهرابی، ن.، کورش‌نیا، م.، برزگر، م. (۱۴۰۴). امید به تحصیل، کمک‌طلبی تحصیلی و بهزیستی تحصیلی: یک تحلیل میانجی‌گری. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۹(۶۹)، e238685. <https://doi.org/10.22034/jiera.2026.547953.3374>
- مرادی، ز.، و کاظمیان مقدم، ک. (۱۴۰۰). رابطه علی سبک‌های دلبستگی (ایمن، نایمن و اجتنابی)، خودکارآمدی و خوشبینی با رضایت از زندگی از طریق میانجی‌گری استقلال عاطفی. روان‌شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)، ۱۷(۵۹)، ۳۱۷-۳۵۲. <https://doi.org/10.22054/jep.2021.41305.2653>
- میر سلیمی، س.، و قاضی، ب. (۲۱ اردیبهشت، ۱۴۰۲). مقایسه میزان مشارکت مادران شاغل و خانه‌دار در امور تحصیلی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان گنبد کاووس در دوران کرونا. اولین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و فلسفه، موسسه بین‌المللی راه دانش. ایران، بابل. <https://civilica.com/doc/1699087>
- مجدی، ث. و نجاری، م. (۱۴۰۳). نقش خودکارآمدی تحصیلی و ارزش‌های تحصیلی در پیش‌بینی استقلال عاطفی دانش‌آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر بوکان. انگاره‌های نو در تحقیقات آموزشی، ۸(۳)، ۱۸۱-۱۹۲. <https://noo.rs/Iff5X>
- وزیری نسب، ا.، منظری توکلی، ع.، زین‌الدینی میمند، ز.، و کامیابی، م. (۱۴۰۱). طراحی مدل بهزیستی تحصیلی دانشجویان بر اساس نقش امیدواری، حمایت اجتماعی ادراک شده و انعطاف‌پذیری شناختی با توجه به نقش واسطه‌ای سرسختی روانشناختی (پایان‌نامه). دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان. <http://109.201.24.237:91/Simwebcvt/WebAccess/SimWebPortal.dll/DubSrhc>

References

- Akhavi, F., & Raeeszadeh Namin, A. (16 January, 2024). *The role of emotion regulation strategies in predicting emotional independence and academic affect in students*. The 25th National Conference on Psychology, Educational and Social Sciences, Babol, Iran. <https://civilica.com/doc/2179511> (in Persian)
- Antony, E. (2022). Framing Childhood Resilience Through Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory: A Discussion Paper. *Cambridge educational research e-journal*, 9, 244-257. <https://doi.org/10.17863/cam.90564>

- Astellla, N. B., & Kholifah, N. (2024). Stress dynamics: A comparative study of housewives and career women. *In Proceeding of International Conference on Healthy Living (INCOHELIV)*, 1(1), 18-27. <https://doi.org/10.24123/incoheliv.V1i1.6553>
- Azimzadeh Ardabili, F., Asadi, A., & Motaherri Rad, M. (7 October, 2020). *The Effects of Dual-Earner Families on Children*. 4th International Conference on Religious Research, Islamic Science, jurisprudence and law in Iran and Islamic World, Karaj. <https://civilica.com/doc/1121677> . (in Persian)
- Bernhardt, J., & Recksiedler, C. (2022). Work-to-family conflict and parenting practices: Examining the role of working from home among lone and partnered working mothers. *Journal of Family Research*, 34(4), 1072-1100. <https://doi.org/10.20377/jfr-709>
- Bishnoi, S., Malik, P., & Yadav, P. (2020). A review of effects of working mothers on children's development. *Research Trends in Home Science and Extension*, 4, 41-56. <https://www.researchgate.net/publication/347513211>
- Cassidy, S., Mawdsley, A., Langran, C., Hughes, L., & Willis, S. C. (2023). A large-scale multicenter study of academic resilience and well-being in pharmacy education. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 87(2), 115-124. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/35338069/>
- Cassidy, T., & Boulos, A. (2023). Academic expectations and well-being in school children. *Journal of Child and Family Studies*, 32(7), 1923-1935. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02548-6>
- Davoodi, A., Motaghi, M., Mousavi, M. S. (2024). Investigating the association between gender roles attitudes of parents and the quality of the parent-child relationship in women nurses. *Nursing education*. 12(6), 67-77. <http://dx.doi.org/10.22034/JNE.12.6.67>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Commentaries on "The 'What' and 'Why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior". *Psychological Inquiry*, 11(4), 269-318.
- Eden, C. A., Chisom, O. N., & Adeniyi, I. S. (2024). Parent and community involvement in education: strengthening partnerships for social improvement. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(3), 372-382. <https://doi.org/10.51594/ijarss.v6i3.894>
- Fallahzadeh Roshan, M., & Gholampour Naqarchi, F. (September 21, 2022). *Predicting COVID-19-related anxiety based on loneliness, emotional independence, and assertiveness in female high school students*. 10th International Conference on Psychology of Education Sciences and Lifestyle papers, Georgia, Tbilisi. <https://civilica.com/doc/1558855>
- Fong, C. J., Gonzales, C., Hill-Troglin Cox, C., & Shinn, H. B. (2023). Academic help-seeking, and achievement of postsecondary students: A meta-analytic investigation. *Journal of Educational Psychology*, 115, 1-21. <https://doi.org/10.1037/edu0000725>
- Gawlik, K. S., Melnyk, B. M., & Tan, A. (2025). Burnout and mental health in working parents: Risk factors and practice implications. *Journal of Pediatric Health Care*, 39(1), 41-50. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2024.07.014>
- Isaabadi, M. (2023). The impact of various psychological factors in employed mothers on students' academic performance. *Journal of Psychological and Educational Studies*, 88(6), 123-144. <http://noo.rs/L8XP0> (in Persian)
- Kaniz, F. (2024). Impact of mother's profession on academic performance of children: A sociological investigation in Gopalganj Sadar Upazila, Bangladesh. *International Journal of Research*, 8(9), 1854-1874. <https://dx.doi.org/10.47772/IJRIS.2024.8090153>
- Keshtvarz Kondazi, E., Sohrabi, N., Kouroshnia, M., & Barzegar, M. (2025). Academic hope, academic help-seeking, and academic well-being: A mediation analysis. *Journal of Research in Educational Systems*, 19(69), e238685. <https://doi.org/10.22034/jiera.2026.547953.3374> (in Persian)
- Kuang, B., Perelli-Harris, B., & Berrington, A. (2025). How do parents share childcare that interferes with paid work? Work arrangements, flexible working, and childcare. *Journal of Marriage and Family*. <https://doi.org/10.1111/jomf.13112>
- Lamela, D., & Figueiredo, B. (2023). Determinants of personal growth and life satisfaction in divorced adults. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 30(1), 213-224. <https://doi.org/10.1002/cpp.2770>
- Li, C., & Zhang, C. (2023). Transformative perspectives in physical education evaluation: Empowering diverse stakeholders for holistic learning experiences in the era of big data. *Journal of the Knowledge Economy*, 1-27. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01637-7>

- Li, R., Che Hassan, N., & Saharuddin, N. (2023). College student's academic help-seeking behavior: A systematic literature review. *Behavioral Sciences*, 13(8), e637. <https://doi.org/10.3390/bs13080637>
- Li, Y., Ye, Y., & Zhou, X. (2024). Parent-child relationship, parenting behaviors, and adolescents' depressive symptoms after an earthquake: Unraveling within-adolescent associations from between-adolescent differences. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 33(7), 2301-2318. <https://doi.org/10.1007/s00787-023-02319-0>
- Lin, E. (2025). How parental involvement affects students academic motivation and achievement. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 86, 40-46. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/2025.22630>
- Lin, Y. (2025). A reflection of learners' motivation to read, self-assessment, critical thinking, and academic well-being in extensive and intensive reading offline instruction: A focus on self-determination theory. *Learning and Motivation*, 89, e102093. <https://doi.org/10.1016/j.lmot.2024.102093>
- Meter, D. J., Ehrenreich, S. E., Beron, K., & Underwood, M. K. (2021). Listening in: How parent-child communication relates to social and physical aggression. *Journal of Child and Family Studies*, 30(6), 1540-1553. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01959-7>
- Mirsalim Qazi, A. (11May, 2023). *Comparison of involvement levels of employed and stay-at-home mothers in the academic affairs of sixth-grade students in Gonbad-e Kavus during the COVID-۱۹ pandemic*. International Conference on Psychology, Social Sciences, Education and Philosophy, Rah Danesh Institute, Babol. <https://civilica.com/doc/1699087>. (in Persian)
- Mok, S.Y., Weis, M., Suter, F. (2025). Improving children's self-regulation and executive functions: A pilot intervention with immigrant mothers. *Social Psychology Education*, 28, 203. <https://doi.org/10.1007/s11218-025-10147-0>
- Moradi, Z., & Kazemian Moghaddam, K. (2021). The causal relationship between attachment styles (safe, unsafe and avoidance), self-efficacy and optimism with satisfaction with life through mediation of emotional independence. *Educational Psychology*, 17(59), 317-352. <https://doi.org/10.22054/jep.2021.41305.2653> (in Persian)
- Majdi, S., & Najari, M. (2024). The role of academic self-efficacy and academic values in predicting the emotional independence of female students of the senior high school in Bukan city. *New Paradigms in Educational Research*, 3(8), 181-192. <https://noo.rs/Iff5X>. (in Persian)
- Omotayo, A. K., & Queen, O. N. (2023). Influence of working mothers on the cognitive development of their children in Nigeria. *International Journal of Education and Evaluation*, 9(7). <https://doi.org/10.56201/ijee.v9.no7.2023.pg1.10>
- Preh Ashfaq, B., Masood, H., & Abeer, Z. (2022). Life satisfaction of married women: Working women vs. housewives. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6911437>
- Razeghi Nasrabad, H. B., & Hosseini, Z. (2019). A study of the dual role of employment and family in working mothers with young children. *Applied Sociology*, 30(3), 134-139. <https://doi.org/jas.2019.11395.1549/10.22108> (in Persian)
- Salimi, J., Mohammadi, S., & Mohammadian Sharif, K. (2021). Study of the relationship between student's social intelligence and academic help seeking with academic burnout: Explaining of extraversion character as mediator variable. *Journal of Cognitive Strategies in Learning*, 9(17), 33-52. <https://doi.org/10.22084/j.psychogy.2021.20754.2083> (in Persian)
- Seyyed Majidi, S., Salehi, K., Madani, Y., & Shahmoradi, S. (2024). Formation of self-differentiation in family dynamics: A middle-range theory exploration. *The Islamic Journal Of Women and The Family*, 12(2), 9-48. <https://doi.org/10.22034/ijwf.2024.16975.2148> (in Persian)
- Shee, K., Nayak, B. S., D'Souza, S. R. B., & Siva, N. (2025). Emotional intelligence and parent-child relationship among Indian adolescents - A crosssectional study. *Journal of Pediatric Nursing*, 85, 503-510. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2025.08.018>
- Shek, D. T., & Chai, W. (2020). The impact of positive youth development attributes and life satisfaction on academic well-being: A longitudinal mediation study. *Frontiers in Psychology*, 11, 21-26. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.02126>
- Sohrabi, Z., Taherzadeh Gahfaroki, S., Hatampour, E., Mirogeshlag, F., & Mohammadpour, M. (2022). The effect of Corona anxiety on academic well-being with respect to the mediating role of academic hope. *Journal of Research in Educational Systems*, 15 (55), 165-177. <http://noo.rs/X2P5r>. (in Persian)

- Yaban, E. H., Heikamp, T., & Gaschler, R. (2025). The gender-specific inter-role conflict and academic well-being in distance education: The mediating role of developmental regulation processes. *International Journal of Educational Research*, 133, e102690. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2025.102690>
- Yadav, A., & Srivastava, M. (2022). Parenting style of working and homemaker mothers and the self concept of their adolescents. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6302520>
- Vaziri-Nasab, A., Manzari-Tavakoli, F., Zeyn-al-Din-Meymand, Z., & Kamyabi, M. (2023). Designing a model of students' academic well-being based on the role of hope, perceived social support, and cognitive flexibility with attention to the mediating role of psychological hardiness. Islamic Azad University, Kerman Branch. <http://109.201.24.237:91/Simwebclt/WebAccess/SimWebPortal.dll/DubSrch>
- Zhao, F., Liu, M., & Li, S. (2020). Paternal coparenting behavior and adolescent prosocial behaviors: Roles of parent-child attachment, peer attachment, and gender. *Children and Youth Services Review*, 119, 103-108. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105629>